

บทคัดย่อ

ชื่อรายงานการวิจัย : รูปแบบการจัดทำแผนชุมชนแบบพึ่งตนเอง ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดสมุทรสงคราม

ชื่อผู้วิจัย : อาจารย์ประเมษฐ์ แสงอ่อน และคณะ

ปีที่ทำการวิจัย : 2554

.....

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดทำแผนชุมชนแบบพึ่งตนเอง ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาชุมชนที่มีการทำแผนชุมชนไปพัฒนาสู่กิจกรรมพึ่งตนเองนำไปสู่การปฏิบัติ นำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชน และหาแนวทางการปรับปรุงกระบวนการในการพัฒนาแผนพึ่งตนเองนำไปสู่การปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นตอนที่ 1 ใช้แบบสอบถาม ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและสิ่งที่คาดหวังของชุมชน และสิ่งที่คาดหวังของชุมชนที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง ขั้นตอนที่ 2 ใช้การประชุมกลุ่มย่อย ได้แก่ แนวทางปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ มีดังต่อไปนี้

- 1) ผู้นำชุมชนต้องไม่เห็นแก่ตัวและพวกพ้อง อ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- 2) ชุมชนมีความรักมีความสามัคคีมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน
- 3) ทางภาครัฐต้องมีกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 4) การเดินทางคมนาคมไม่สะดวกและยังขาดไฟฟ้าส่องสว่างตามถนน
- 5) ในชุมชนขาดงบประมาณในการลงทุน แต่ละครอบครัวในชุมชนไม่มีรายได้เสริมทำให้แต่ละครอบครัวในชุมชนมีหนี้สินนอกระบบมากขึ้น ชาวชนตึกยาเสพติดเริ่มระบาดในชุมชนและเยาวชนในชุมชนบางส่วนเดินทางออกไปทำงานต่างพื้นที่
- 6) ในชุมชนยังขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และน้ำประปาในชุมชนยังไม่พอใช้ทำให้น้ำไม่สะอาด และใน
- 7) ชุมชนมีขยะมากทำให้เกิดมลพิษในอากาศตามมา
- 8) พื้นที่ในชุมชนมีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในพื้นที่ แรงงานต่างด้าว และคนต่างด้าวอาศัยปะปนในชุมชนทำให้เยาวชนในพื้นที่เกิดการว่างงาน

9) เมื่อมีสถานประกอบการหรือโรงงานมาตั้งบริเวณชุมชนหรือใกล้เคียง คนในชุมชนจะมุ่งไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมและจะไม่ทำงานของตนเองในภาคการเกษตรเนื่องจากมีรายได้ไม่แน่นอน

สิ่งที่คาดหวังของชุมชนที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองมีดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาคน เยาวชนมีการสืบสานการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาของท้องถิ่นและพัฒนาความรู้ความสามารถของคนในชุมชนให้เกิดอัตลักษณ์สู่วิถีการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ด้านการพัฒนาพื้นที่ พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ เช่นชุมชนมีลานกีฬาเพื่อสุขภาพ ระบบสาธารณสุขปลอดภัยและคนในชุมชนเองช่วยดูแลความปลอดภัยในชุมชนของตนเอง
- 3) ด้าน การพัฒนาเศรษฐกิจและแหล่งรายได้ ค้นหาศักยภาพอันโดดเด่นของชุมชนของตนเอง ให้ชุมชนมีอาชีพเสริมและรายได้เสริม มีการจัดตั้งกลุ่มชมรมเกษตร มีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ในชุมชน มีการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพใช้เองภายในชุมชน
- 4) ด้านการพัฒนาแผนชุมชน มีความสามัคคีเกิดขึ้นในชุมชน จะช่วยกันขับเคลื่อนแผนพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ อยู่ดีกินดี

ขั้นตอนที่ 2 การประชุมกลุ่มย่อย พบว่า การนำแผนพึ่งตนเองนำไปสู่การปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่คุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ดังนี้

- 1) ด้านการพัฒนาคน มีการส่งเสริมพัฒนาผู้นำชุมชนพร้อมทั้งคนในชุมชนเองได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม
- 2) ด้านการพัฒนาพื้นที่ คนในชุมชนมีการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พร้อมทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนรักษารมชาติให้สมบูรณ์
- 3) ด้าน การพัฒนาเศรษฐกิจและแหล่งรายได้ ผู้นำชุมชนมีการประชุมประชาคมในหมู่บ้าน เพื่อให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ประจำหมู่บ้าน ควรเพิ่มมูลค่าแปรรูปผลผลิตที่มีเอกลักษณ์ของชุมชน
- 4) ด้าน การพัฒนาแผนชุมชนมีการวางแผนจัดลำดับความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนด้วยการทำประชาพิจารณ์ต่อที่ประชุมอีกครั้งเพื่อรับรองแผนชุมชนร่วมกัน

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาแผนชุมชน พบว่า โดยภาพรวมทั้งประเทศประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่าง 27 จังหวัด มีจำนวน 102 ราย พบปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาแผนชุมชน ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ พบว่า

- 1) ในชุมชนต้องมีความร่วมมือ ความสามัคคีในการเข้าร่วมประชุมประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เพราะผู้นำชุมชนต้องไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง
- 2) ผู้นำชุมชนต้องเป็นนักพัฒนาใจกว้างหาความรู้อยู่เสมอ และเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) ประชุมค้นหาภูมิปัญญาจากอดีต – ปัจจุบัน และเปลี่ยนแปลงประเพณี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกำหนดอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของคนในชุมชน
- 4) สนับสนุนส่งเสริมฝึกอบรมทางวิชาชีพให้กับคนในชุมชนในการต่อความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เพื่อให้ครอบครัวมีรายได้เสริม

แนวทางการพัฒนาแผนชุมชน พบว่า

- 1) ด้านการพัฒนาคน กระตุ้นให้ชุมชนหันมาสนใจชุมชนของตนเอง คนในพื้นที่ควรมีคุณธรรมมีความเสียสละตระหนักถึงการเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความร่วมมือเพื่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน และการ ค้นหาผู้นำที่มีลักษณะอ่อนน้อมถ่อมตนให้เกียรติซึ่งกันและกันมีความเสียสละ เป็นนักพัฒนาใจกว้างหาความรู้อยู่เสมอ สามารถเชื่อมโยงการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ และเป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ด้านการพัฒนาพื้นที่ ระยะเวลาในการทำแผนตามศักยภาพที่เหมาะสมกับพื้นที่ของชุมชนและไม่จำกัดเฉพาะเรื่องปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่เท่านั้น ให้จัดลำดับความสำคัญการกำหนดอนาคตของหมู่บ้านร่วมกันว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาในด้านใดบ้าง เช่น การใช้ประโยชน์จากชุมชน ในด้านการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ป่าไม้และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้มีความสมบูรณ์ให้มีคุณค่ามากที่สุด
- 3) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและแหล่งรายได้ ควรพัฒนาให้ชุมชนมีอาชีพเสริมและรายได้เสริมเพื่อให้แผนพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน โดยการจัดประชุมค้นหาปัญหาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากอดีตถึงปัจจุบัน การศึกษาประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ที่มีู่ทางการตลาด กำหนดอัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนอย่างรอบด้านโดยการถอดองค์ความรู้จาก ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และภาครัฐมาสนับสนุนส่งเสริมเรียนรู้ให้เกิดอาชีพในชุมชน
- 4) ด้านการพัฒนาแผนชุมชน ควรให้ผู้นำชุมชนมีการประชุมประชาคมในชุมชนประจำทุกเดือนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และจัดลำดับความสำคัญเพื่อรวบรวมวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลที่จะสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชน แยกเป็นแผนพึ่งตนเอง แผนความร่วมมือ แผนการ

(จ)

สนับสนุน สอดคล้องกับเกณฑ์และตัวชี้วัด การประเมินคุณภาพและระบบการรับรองมาตรฐาน
แผนชุมชน วิเคราะห์เหตุการณ์เชื่อมโยงกับแนวคิดหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการ
ดำเนินชีวิต ให้ไปในทิศทางเดียวกันกับการพัฒนาของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วจะทำให้
ชุมชนสามารถปรับตัวรับได้กับทุกสถานการณ์ซึ่งจะนำไปสู่ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ตลอดจน
ผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชนจะต้องเตรียมความพร้อมและให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน เป็น
ผู้นำและกรรมการชุมชนที่มีคุณธรรมและมีจิตสำนึกที่ดี ชุมชนควรสร้างผู้นำชุมชนที่ดี